

Een missie voor ons geld

Van 16 tot en met 20 mei werd in Ariccia (Italië) het jaarlijkse SEDOS-seminar gehouden. Vanuit het CMBR waren Theo Vergeer o.f.m. en Tom Boesten hierbij aanwezig. Samen met honderd anderen spraken zij vier dagen lang over de dynamiek die speelt rondom geldzaken in relatie tot missie. De deelnemers waren veelal leden van generale besturen. Het gezelschap was zo internationaal als je je maar kunt voorstellen: alle continenten waren vertegenwoordigd. Naast plenaire zittingen waren er gesprekken in groepen, ingedeeld naar taal. De dagen waren bijzonder inspirerend en verliepen in uitstekende sfeer.

SEDOS is een forum van instituten van gewijd leven die zich verbinden om hun begrip van wereldwijde missie te verdiepen. Het ondersteunt onderzoek en publiceert informatie via zijn bulletin, een website (www.sedos.org), conferenties, werkgroepen en een jaarlijks seminar. Momenteel zijn 103 religieuze instituten lid, nieuwe leden zijn welkom. Het bulletin en de website bieden veel interessant studiemateriaal. Het seminar kan over allerlei onderwerpen gaan die met missie te maken hebben. Dit keer dus: missie en geld.

Gevoelig onderwerp

Geld is altijd een gevoelig onderwerp. Als religieuzen willen we er niet te veel belang aan hechten en er ons ook niet te veel mee bezig houden. Toch is het zo dat er allerlei dynamieken aan het werk zijn rondom geld. Je kunt er goede dingen mee tot stand brengen. Je kunt een chronisch gebrek aan geld hebben, zoals de meeste provincies in de zuidelijke continenten. Geld beïnvloedt ook relaties: binnen een religieus instituut en ook tussen de religieuze instituten en hun maatschappelijke en kerkelijke omgeving. Over al dit soort dingen ging het seminar. De nadruk lag op kwesties die spelen binnen religieuze instituten, vooral tussen provincies in het Noorden en die in het Zuiden. Maar veel van wat er gezegd werd, is ook uit te breiden naar zaken die spelen tussen religieuze instituten en hun omgeving.

Vier deskundigen gaven de voorzet voor de groepsgesprekken. Een minpunt was dat deze vier allemaal Europese mannen waren. Een constante in de inleidingen was dat ze steeds zochten naar een gelovige, liefst bijbelse onderbouwing van manieren van met geld omgaan. Zelfs de inleiding die over historische en sociale analyse moest gaan greep al heel snel terug op ideeën uit de spiritualiteit. De navolging van Christus, of van bijvoorbeeld Franciscus van Assisi, is en blijft een streven. Het is te begrijpen dat je daar, als het om geld gaat, een hele kluif aan hebt.

Geld is een kwestie van spiritualiteit

De opening van het seminar werd verzorgd door John Fuellenbach s.v.d. Deze stelde klip en klaar dat geld een kwestie van spiritualiteit is. We moeten steeds terugkeren naar Jezus' optreden. Jezus heeft de relaties van mensen met God, met zichzelf en met elkaar fundamenteel veranderd. Liefde staat hierin centraal. Deze liefde doorbreekt grenzen van familie, clan, nationaliteit. Het navolgen van die grensdoorbrekende liefde is niet gemakkelijk, maar wel een noodzaak. De ultieme principes voor christelijk handelen zijn barmhartigheid en gerechtigheid. Het gaat om het scheppen van levengevende relaties. Centraal staat bij Jezus de geest van de armoede. Geld geeft zekerheid. Hoe ouder men wordt, des te meer zekerheid heeft men nodig. In ons geldgebruik is er te veel aandacht voor gebouwen en te weinig voor mensen. De basishouding van religieuzen moet teruggaan op Jezus' stellingname: alles in het leven is je gegeven, niets is van jezelf. Daar zit zekerheid in. God houdt van ons, we hoeven ons geen zorgen te maken.

Hebben wij een missie voor ons geld?

Het meest bepalend voor het seminar was de lezing van Helmut Rakowsky o.f.m.cap. Rakowsky is secretaris en animator voor missie van de orde. We stellen meestal: hoe komen we aan geld voor onze missie? Maar wat gebeurt er als we deze stelling omdraaien: hebben we een missie voor ons geld?

Ons ideaal moet zijn te komen tot verlorene relaties, in een wereld waarin de relaties meestal asymmetrisch zijn. In de religieuze instituten zijn de verhoudingen in de afgelopen dertig jaar fundamenteel veranderd: geen gezagsverhoudingen meer van Europese moederprovincies met zuidelijke dochters meer. Tegelijkertijd is de noodzaak van internationale solidariteit en steun groter dan ooit. Een belangrijk inzicht is dat afhankelijkheid niet altijd tot kommer en kwel leidt, maar soms ook tot goede harmonie. De zekerheid van onze instituten ligt niet in de weinige rijken, maar in de vele armen.

Het begin van het optreden van Franciscus is de ontmoeting met een *Aussätzig* (= leproos / uitgestotene). Dit gebeuren is te plaatsen in de begintijd van de echte monetaire economie en van het kapitalisme. Geld veranderde de menselijke relaties. Het armoede-ideaal van Franciscus was geen vroom praatje gericht op individuele mensen, maar een politieke stellingname. Nu wordt dit ideaal veel individualistischer en geestelijker opgevat. Toch spelen harde economische factoren nog steeds een bepalende rol. De Afrikanen in de orde hoeven voor de armoede niet bij ons te komen. De missie om te komen tot verlorene relaties verwezenlijken we niet door geld te negeren, maar juist in het omgaan met geld. Hoe kom je tot participatie, gelijkheid, transparantie, solidariteit en soberheid in collectieve zin? Daarom stelde Rakowsky: we hebben geen geld nodig voor onze missie, maar een missie voor ons geld.

Onze eigen houding en gezindheid

De laatste twee sprekers waren Alessandro Guarda en Fernando Dominguez, beide Combonimissionarissen. Zij gingen in op respectievelijk bijbelse noties over armoede en op de betekenis van armoede in het leven van religieuzen. Hun inleidingen hadden het karakter van een soort gewetensonderzoek: maken we de navolging van Jezus en de gelofte van armoede wel waar? Guarda liet zien hoe Lucas Jezus schildert als een leraar die de mensen een goede gezindheid voorhoudt. Dat verstond hij als een oproep om los te komen van manieren van werken die we gewoon zijn. Veel geld doneren betekent dat je het risico loopt de ontvanger te vernederen en in kleinheid gevangen te houden. Armoede en soberheid zijn er juist op gericht dit soort relaties tegen te gaan.

Dominguez stelde dat er veel retoriek is over radicaliteit en dienst aan de armoede, maar dat daarvan weinig terechtkomt. Het is niet aan leken uit te leggen dat wij in armoede leven. Wat er op het spel staat, is niet het geld. Het is een crisis van de mystiek van de armoede. Dat maakt soms ook dat we belangrijke ontwikkelingen niet goed zien, zoals de kracht van de lokale kerken in het Zuiden. Wij gaan hen niet bevrijden, wij gaan hen steunen bij hún strijd tegen de armoede. Het werk moet gebeuren onder de regie van de mensen ter plaatse, met hun prioriteiten, en zelfs met hun geld.

Relatie met de lokale kerk

Met dit laatste punt werd iets aangeraakt dat in de laatste zitting van het seminar een belangrijke rol speelde, en die ook voor AMA betekenis heeft. Hoe verhouden de activiteiten van religieuze instituten zich tot de lokale kerk? Indien er veel geld beschikbaar is, is het voor een religieus instituut niet moeilijk om in een bisdom behoorlijk veel te doen dat desnoods dwars

tegen de lokale bisschop ingaat. Willen we dat wel? De deelnemers riepen om het hardst dat ze geen parallele kerkstructuren wilden inrichten. Het kan nooit de bedoeling zijn dat je een bisschop links en rechts passeert. Toch zijn er soms grote verschillen in visie. Hoe je daarmee om moet gaan, bleef een onbeantwoorde vraag. Het lijkt niet meer dan reëel om de religieuzen uit het Zuiden daar een beslissende stem in te geven. Maar zo ver zijn we nog niet.

Tom Boesten